CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету
____проф. Віталій ГОРДЄЄВ
«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
обов'язкова навчальна дисципліна

Освітня програма: «Право»
Спеціальність: 081 Право
Галузь знань: 08 Право
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Юридичний факультет
Мова навчання: українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» складена відповідно до освітньої програми «Право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право.

Розробники:

Кучук Світлана Михайлівна, *професор, доктор юридичних наук, професор*

Іліка Марина Іванівна, *асистент, PhD, асистент*

Бережнюк Владислав Михайлович, *кандидат юридичних наук, асистент*

Лабик Анастасія Русланівна, *асистент*

Викладачі, що забезпечують читання даної дисципліни

Кучук Світлана Михайлівна, *професор, доктор юридичних наук, професор*

Іліка Марина Іванівна, *асистент, PhD, асистент*

Бережнюк Владислав Михайлович, *кандидат юридичних наук, асистент*

Лабик Анастасія Русланівна, *асистент*

Погоджено з гарантом ОП Право _____ **д.ю.н., проф. Оксана ЩЕРБАНЮК**

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри
міжнародного права
та порівняльного правознавства _____ **д.ю.н., проф. Світлана КАРВАЦЬКА**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії _____ **PhD. ас. Лаура БЗОВА**

Мета вивчення навчальної дисципліни «Право ЄС» полягає в тому, щоб ознайомити студентів зі специфікою інтеграційних процесів у Європі та наднаціональною природою Європейського Союзу як міждержавного утворення, функціонуванням його організаційно-правового механізму, а також надати їм практичні вміння роботи з міжнародно-правовими джерелами, їх аналізу, синтезу і тлумачення, а саме: дати студентам наступні знання та розуміння значення права Європейського Союзу як новітнього юридичного феномену: історії виникнення та становлення структур ЄС; статусу, функцій і повноважень його органів та інститутів, зокрема Європейської Комісії та Ради ЄС; юридичної природи і юридичної сили правових актів ЄС; специфіки формування нормативної бази на стику національного і міжнародного права. Виробити у студентів наступні когнітивні вміння розпізнавати у сучасних міжнародних відносинах нові ознаки й властивості інтеграційних об'єднань та виявляти тенденції, міру та форми поглиблення європейської інтеграції. Прищепити студентам практичні навички щодо використання джерел, методів та нормативно-правовових інструментів права ЄС.

Пререквізити. Навчальна дисципліна «Право ЄС» взаємопов'язана з навчальними дисциплінами: «Теорія права», «Історія міжнародного права», «Міжнародне публічне право».

Після вивчення навчальної дисципліни здобувач володітиме наступними компетентностями що закріплені в Освітній програмі «Право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 3.Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК 6. Здатність використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.
ЗК 18. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 5. СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
СК 6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.
СК 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.
СК 9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Результати навчання (РН)

РН 3 Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу
РН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
РН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.
РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.
РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

Опис навчальної дисципліни
Загальна інформація

Форма навчання	**Рік підготовки**	**Семестр**	**Кількість**		**Кількість годин**						**Вид підсумкового контролю**
			кредитів	**годин**	**лекції**	**практичні**	**семінарські**	**лабораторні**	**самостійна робота**	**індивідуальні завдання**	
Денна	4	7	6.0	180	30	45	-	-	105	-	екзамен
Заочна	4	7	6.0	180	8	10	-	-	162	-	екзамен

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Змістовий модуль 1. Європейський Союз: устрій та правопорядок.												
Тема 1. Європейський Союз та Європейські Співтовариства	11	2	3	-	-	6	11	1	1	-	-	10
Тема 2. Історія становлення ЄС	11	2	3	-	-	6	11	1	-	-	-	10
Тема 3. Організаційний механізм ЄС	12	2	3	-	-	6	12	-	1	-	-	10
Тема 4. Поняття права ЄС	11	2	3	-	-	6	11	1	-	-	-	10
Тема 5. Джерела права ЄС	11	2	3	-	-	6	11	-	1	-	-	10
Тема 6. Правове становище людини і громадянина в Євросоюзі	11	2	3	-	-	6	11	1	1	-	-	10
Тема 7. Правове регулювання Спільного ринку ЄС	11	2	3	-	-	6	11	-	1	-	-	10
Разом	78	14	21	-	-	42	78	4	5	-	-	70
Змістовий модуль 2. Окремі галузі права ЄС.												
Тема 8. Правове регулювання бюджету ЄС	11	1	2	-	-	7	11	1	1	-	-	10
Тема 9. Податкове право ЄС	12	2	3	-	-	7	12	-	1	-	-	10
Тема10. Митне право ЄС	11	2	3	-	-	7	11	-	-	-	-	11
Тема 11. Право конкуренції ЄС	11	2	3	-	-	7	11	1	-	-	-	10
Тема 12. Шенгенське право і шенгенська віза	12	2	2	-	-	7	12	-	1	-	-	10
Тема 13. Простір свободи, безпеки та правосуддя	11	2	3	-	-	7	11	1	-	-	-	10
Тема 14. Поліцейське право ЄС	11	1	2	-	-	7	11	-	-	-	-	11
Тема 15. Кримінальне право ЄС	12	2	3	-	-	7	12	-	1	-	-	10
Тема 16. Правове забезпечення інтеграції України до ЄС	11	2	3	-	-	7	11	1	1	-	-	10
Разом	102	16	24	-	-	63	102	4	5	-	-	92
Усього	180	30	45	-	-	105	180	8	10	-	-	162

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	**Тема 1.** Європейський Союз та Європейські Співтовариства 1. Правова природа ЄС 2. Характерні ознаки ЄС 3. Склад ЄС
2	**Тема 2.** Історія становлення ЄС 1. Історичні передумови утворення ЄС 2. Основні етапи формування ЄС 2.1. І етап європейської інтеграції: План Шумана 2.2. ІІ етап: Римський договір про ЄЕС 2.3. ІІІ етап 1980-ті роки: Єдиний європейський акт 2.4. IV етап 1990-ті роки: Маастрихтський договір 1992 року і створення ЄС (12 держав) 2.5. V. Сучасний етап
3	**Тема 3.** Організаційний механізм ЄС 1. Поняття та структура організаційного механізму ЄС 2. Європейський Парламент 3. Європейська Рада 4. Рада ЄС 5. Європейська Комісія (ЕК) 6. Суд ЄС 7. Європейський центральний банк 8. Європейський аудиторський суд (Рахункова палата) 9. Дорадчі органи ЄС
4	**Тема 4.** Поняття права ЄС 1. Поняття права ЄС 2. Принципи права ЄС 3. Дія та застосування права ЄС 4. Відповідальність за порушення права ЄС 5. ПЄС та МП
5	**Тема 5.** Джерела права ЄС 1. Система права ЄС. 2. Первинні джерела права Європейського союзу. 3. Акти вторинного права ЄС.
6	**Тема 6.** Правове становище людини і громадянина в Євросоюзі 1. Джерела, які визначають статус особи в ЄС. 2. Хартія ЄС про основні права 2000р. 3. Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина. 4. Громадянство ЄС як правова основа політичних прав і свобод громадян, закріплених в Хартії ЄС про основні права 2000р 5. Гарантії прав і свобод людини і громадянина.
7	**Тема 7.** Правове регулювання Спільного ринку ЄС 1. Основи правового регулювання Спільного ринку ЄС 2. Вільний рух товарів 3. Свобода пересування осіб 4. Свобода надання послуг 5. Вільний рух капіталів та платежів
8	**Тема 8.** Правове регулювання бюджету ЄС 1. Правова природа бюджету і джерела бюджетного права 2. Структура бюджету Європейського Союзу 3. Принципи бюджетного права ЄС

	4. Порядок прийняття бюджету: бюджетний процес
9	**Тема 9.** Податкове право ЄС 1. Поняття податкового права та податкової політики ЄС 2. Джерела податкового права ЄС 3. Основні види податків ЄС
10	**Тема 10.** Митне право ЄС 1. Поняття та джерела митного права Європейського Союзу 2. Поняття митного союзу ЄС. Митна територія ЄС 3. Митний тариф ЄС 4. Митні процедури ЄС
11	**Тема 11.** Право конкуренції ЄС 1. Правові основи антимонопольної політики Європейського Союзу 2. Правове регулювання угод між суб'єктами підприємницької діяльності 3. Заборона монополістичної діяльності підприємств 4. Контроль за концентрацією підприємств 5. Правила конкуренції застосовні до держав
12	**Тема 12.** Шенгенське право і шенгенська віза 1. Політика Європейського союзу стосовно прикордонного контролю, надання притулку та імміграції 2. Поняття Шенгенського acquis Європейського союзу 3. Візова політика Європейського союзу
13	**Тема 13.** Простір свободи, безпеки та правосуддя 1. Становлення та поняття простору свободи, безпеки та юстиції в рамках Європейського союзу 2. Правове регулювання простору свободи Європейського союзу 3. Правові засади простору безпеки Європейського союзу 4. Заснування та розвиток простору юстиції в рамках Європейського союзу 5. Міжнародно-правові основи зовнішнього виміру простору свободи, безпеки та юстиції
14	**Тема 14.** Поліцейське право ЄС 1. Виникнення та розвиток поліцейської системи та поліцейського права в країнах ЄС 2. Поліцейське право як галузь права ЄС 3. Джерела та зміст поліцейського права ЄС 4. Організація поліційної співпраці
15	**Тема 15.** Кримінальне право ЄС 1. Загальні положення кримінального права ЄС 2. Політика ЄС щодо окремих видів злочинів 3. Співробітництво у кримінальних справах 4. Судове співробітництво у кримінальних справах 5. Взаємна правова допомога 6. Еволюція екстрадиції в ЄС та європейський ордер на арешт
16	**Тема 16.** Правове забезпечення інтеграції України до ЄС 1. Правопорядок Євросоюзу та правопорядок України 2. Правові інструменти співпраці України з Євросоюзом. Політика сусідства Євросоюзу, Східне партнерство 3. Правові засади асоціації України з Євросоюзом 4. Гармонізація законодавства України з правом Євросоюзу

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	Тема 1. Європейський Союз: поняття, природа та склад 1. Європейський Союз: міжнародна організація, державне утворення наднаціональне утворення? 2. Характерні ознаки Європейського Союзу 3. Членство в Європейському Союзі
2	Тема 2. Історія ЄС 1. Історичні передумови утворення Європейського Союзу 2. Історія становлення та сучасний етап в історії Європейського Союзу
3	Тема 3. Інституційна структура Європейського Союзу 1. Загальні принципи побудови і функціонування інституційної структури ЄС 2. Основні інституції ЄС • Європейський Парламент • Європейська Рада • Рада ЄС • Європейська Комісія (ЕК) 3. Судова система ЄС 4. Основні фінансові інституції ЄС • Європейський центральний банк • Рахункова палата 5. Дорадчі органи ЄС
4	Тема 4. Право ЄС: поняття, принципи та система 1. Правова природа та зміст права ЄС 2. Кваліфікаційні характеристики права ЄС 3. Система права ЄС
5	Тема 5. Структура та джерела права ЄС 1.Установчі документи, як основоположні джерела права Європейського союзу 2. Вторинне право ЄС: поняття та джерела • Акти інституційних органів ЄС • Судові рішення • Міжнародні договори • Інші джерела вторинного права ЄС
6	Тема 6. Правове забезпечення прав людини і громадянина в праві ЄС 1. Європейська система захисту прав людини 2. Права людини в правовій системі ЄС 3. Основні права, свободи та обов’язки людини і громадянина в Хартії ЄС про основні права

	4. Гарантії прав і свобод людини і громадянина в ЄС
7	Тема 7. Право внутрішнього ринку ЄС 1. Спільна торгівельна політика та торгівельне право ЄС 2. Принцип вільного руху товарів в праві ЄС 3. Вільне пересування осіб у ЄС 4. Свобода надання та отримання послуг в рамках спільного ринку ЄС 5. Свобода руху капіталів та платежів в рамках спільного ринку ЄС
8	Тема 8. Бюджетне право і бюджетний процес Європейського Союзу 1. Поняття та особливості побудови бюджету ЄС, система власних коштів ЄС 2. Правові джерела бюджетного регулювання в ЄС 3. Доходи бюджету Європейського Союзу 4. Видатки бюджету Європейського Союзу 5. Бюджетний процес Європейського Союзу 6. Виконання бюджету Європейського Союзу
9	Тема 9. Податкове право ЄС 1. Правове регулювання податкової політики Європейського Союзу 2. Джерела податкового права Європейського Союзу 3. Основні види податків Європейського Союзу • Мито • Сільськогосподарські податки • Податок на додану вартість • Акцизний збір • Оподаткування транспорту • Інші податки в ЄС 4. Уникнення подвійного оподаткування 5. Співвідношення наднаціонального та національного рівнів у податковому праві Європейського Союзу
10	Тема 10. Правові основи митної політики в ЄС 1. Поняття та генезис митного права Європейського Союзу 2. Джерела митного права Європейського Союзу 3. Митний союз 4. Митна територія 5. Основні принципи тарифного та нетарифного регулювання 6. Єдиний митний тариф 7. Визначення країни походження товарів 8. Визначення митної вартості 9. Митні процедури 10. Співробітництво між митними адміністраціями держав-членів
11	Тема 11. Право конкуренції ЄС 1. Поняття та правові основи антимонопольної політики та права конкуренції

	ЄС 2. Правове регулювання конкуренції суб'єктів господарювання ЄС 3. Правила конкуренції застосовні до держав-членів ЄС 4. Режими антиконкурентних угод між суб'єктами підприємницької діяльності у праві ЄС 5. Правове регулювання картельної практики в ЄС 6. Правове регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, що посідають домінуюче становище на внутрішньому ринку ЄС Правове регулювання концентрації суб'єктів підприємницької діяльності на внутрішньому ринку ЄС Міжнародно-правова співпраця України з ЄС у сфері регулювання відносин конкуренції
12	Тема 12. Правові засади функціонування Шенгенського простору 1. Політика Європейського союзу стосовно транскордонного співробітництва держав-членів 2. Шенгенського acquis Європейського союзу і транскордонне співробітництво держав-членів ЄС 3. Спільна візова політика Європейського союзу в межах Шенгенського простору 4. Співробітництво держав Шенгенського простору у сфері спільної імміграційної політики 5. Співробітництво судових і правоохоронних органів держав Шенгенського простору 6. Співробітництво України та держав Шенгенського простору
13	Тема 13. Простір свободи, безпеки та правосуддя 1. Становлення та поняття простору свободи, безпеки та юстиції в рамках Європейського союзу 2. Правове регулювання простору свободи Європейського союзу 3. Правові засади простору безпеки Європейського союзу 4. Заснування та розвиток простору юстиції в рамках Європейського союзу 5. Міжнародно-правові основи зовнішнього виміру простору свободи, безпеки та юстиції
14	Тема 14. Поліцейське право Європейського Союзу 1. Виникнення та розвиток поліцейської системи та поліцейського права в країнах ЄС 2. Поліцейське право як галузь права ЄС 3. Джерела та зміст поліцейського права ЄС 4. Організація поліційної співпраці
15	Тема 15. Кримінальне право ЄС 1. Загальні положення кримінального права ЄС 2. Політика ЄС щодо окремих видів злочинів 3. Співробітництво у кримінальних справах 4. Судове співробітництво у кримінальних справах 5. Взаємна правова допомога 6. Еволюція екстрадиції в ЄС та європейський ордер на арешт
16	Тема 16. Правове забезпечення інтеграції України до ЄС 1. Багатосторонні ініціативи європейської політики сусідства та «східного партнерства» 2. Угода про асоціацію України та ЄС 3. Євроінтеграційне законодавство України

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички прийняття правових рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов'язковими є посилання на використані джерела. Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на семінарському занятті. Питання, відведені для самостійної роботи, виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.дфн.	К-сть год.зфн
1	Тема: Європейський Союз та Європейські Співтовариства	Охарактеризуйте: • ЄС та Рада Європи. • Умови приєднання та виходу з ЄС. • Територія ЄС. • Економічні передумови утворення ЄС. • Політичні передумови утворення ЄС. • Культурні передумови утворення ЄС.	11	16
2	Тема: Поняття ЄС	Проаналізуйте: • Нормативно-правові акти первинного права ЄС. • Нормативно-правові акти вторинного права ЄС. • Нормативно-правові акти третинного права ЄС.	10	16
3	Тема: Правове становище людини і громадянина в Євросоюзі	Дослідіть: • Інституційні механізм захисту прав людини в ЄС. • Судовий захист прав людини в ЄС. • Інститут омбудсмана в ЄС	11	16
4	Тема: Джерела права ЄС	Проаналізуйте: • Нормативно-правові акти Ради ЄС. • Нормативно-правові акти Комісії ЄС. • Нормативно-правові акти Європейського парламенту.	10	16
		Охарактеризуйте:	11	

5	Тема: Правове регулювання бюджету ЄС	• Стадії бюджетного процесу в ЄС. • Виконання бюджету ЄС. • Бюджетна дисципліна в ЄС. • Бюджетний контроль, захист фінансових інтересів ЄС • Основні напрями реформи бюджету ЄС.		16
6	Тема: Податкове та митне право ЄС	Проаналізуйте: • Правове регулювання ПДВ в ЄС. • Непрямі податки в ЄС. • Прямі податки в ЄС. • Митна територія ЄС. • Митний кодекс ЄС. • Єдиний митний тариф в ЄС.	10	18
7	Тема: Правове регулювання праці і соціальної сфери в ЄС	Дослідіть: • Правове регулювання соціальної політики в ЄС • Правова регламентація охорони праці в законодавстві ЄС • Правове регулювання трудових відносин на підприємствах в ЄС • Принцип рівності чоловіків і жінок у професійному житті в законодавстві ЄС • Компетенція ЄС у сфері освіти • Гарантії прав працівників-мігрантів та їхніх дітей у сфері освіти	11	16
8	Тема: Шенгенське право і шенгенська віза	Охарактеризуйте: • Поняття і джерела шенгенського права • Об'єкти регулювання шенгенського права • Шенгенська віза	10	16
9	Тема: Простір свободи, безпеки та правосуддя	Проаналізуйте: • Екологічні злочини. • Організована злочинність. • Захист прав потерпілих від злочинів. • Інформаційна взаємодія у правоохоронній сфері. • Видача осіб, які скоїли злочин.	11	16
10	Тема: Правове забезпечення інтеграції України до ЄС	Охарактеризуйте: • Багатосторонні ініціативи європейської політики сусідства та «східного партнерства» • Угода про асоціацію України з ЄС	10	16

Критерії до самостійної роботи студента

Самостійна робота оцінюється за результатами перевірки письмових матеріалів та загального тесту з питань, винесених на самостійне опрацювання: повне, структуроване, аргументоване виконання всіх завдань з використанням обов'язкової і додаткової літератури, правильними посиланнями і логічними висновками оцінюється максимально (6 балів); достатньо повне розкриття основних питань з незначними неточностями — 5 балів; загалом правильне, але поверхневе викладення без глибокого аналізу — 4 бали; фрагментарне і недостатньо аргументоване виконання — 3 бали; часткове, формальне опрацювання з суттєвими помилками — 2 бали; відсутність роботи, плагіат або повна невідповідність завданню — 0 балів.

Методи навчання

Викладання засноване на тісній взаємодії між викладачем та здобувачем із використанням інтерактивних методів з тим, щоб допомогти студентам розвивати аналітичні навички, здатність до логічно-обґрунтованої аргументації та розуміння міжнародно-правових аспектів з позицій доктрини та принципу верховенства права. Під час лекційних занять, в основному, використовуються пояснювально-ілюстративний, пізнавально-пошуковий та інтерактивний методи навчання і викладання: пояснення нового матеріалу, що має проблемний характер, у формі повідомлень, дискусій, консультацій, розв'язання ситуативних завдань, із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій; організація лекції у формі, коли студенти можуть аргументовано висловлювати свої погляди та аналізувати позиції різних країн, демонстрація презентацій, інтерактивних платформ, віртуальних екскурсій до європейських інституцій тощо з тематики лекційного заняття.

Поєднання компетентнісного та інтерактивного підходів становить основу організації та проведення практичних занять з дисципліни. Використовується індивідуальна або групова робота, що передбачає колоквіуми, дебати, розв'язання реальних кейсів, завдань, які вимагають збору, систематизації та аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, її міжнародно-правової оцінки. Окрім цього, застосовується метод використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема демонстрація презентацій, доповідей, рефератів, есе, колективна робота з нормативною базою.

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях шляхом усного та письмового опитування, бліц-опитування, перевірки конспектів самостійної роботи, виконання тестових завдань (у тому числі загальних тестів з питань, винесених на самостійне опрацювання), розв'язання кейсів, підготовки есе, рефератів, глосаріїв, схем і презентацій. Оцінювання проводиться за чіткими критеріями з урахуванням повноти, аргументованості, самостійності та правильності посилань на джерела.

Підсумковий контроль проводиться у формі усного екзамену, який включає теоретичні питання та практичні завдання. Результати поточного контролю (максимум

50 балів) та екзамену (максимум 50 балів) сумуються і переводяться у національну шкалу та шкалу ЄКТС відповідно до затвердженої системи оцінювання.

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття. Організація роботи слухачів передбачає понятєво-категоріальний масив з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою літературою, а також розв'язання проблемних ситуацій та дослідно-творчих завдань.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- тестування за принципами ЗНО на основі комп'ютерних технологій(стандартизовані тести);
- контрольні роботи;
- реферати;
- есе;
- дайджести;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю магістрів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

Форма підсумкового контролю: комплексний іспит.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	**Критерії оцінювання**

6 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
5 балів	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
4 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
3 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
2 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власніаргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнюєзміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагаютьдодаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом,орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслитилише деякі проблеми теми.

Ведення опорного конспекту лекції:

Опорний конспект лекції (ОКЛ) – вид навчально-методичного посібника, в якому стисло і системно викладено основний теоретичний матеріал у формі основних понять і положень, що структурно й логічно пов'язані між собою. Дані поняття та положення є лишеопорними сигналами, вони вимагають пояснень і визначень, що мають записати студенти під час лекції. Його ведення сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв'язки між різними поняттями, положеннями,концепціями, проблемами, теоріями тощо.

Кожен студент повинен мати ОКЛ на лекціях і вести в ньому записи власноруч. Підчас аудиторної роботи з ОКЛ студенти записують основні тези лекції та пояснення викладача у визначеному в конспекті полі. Під час самостійної роботи рекомендується доповнити записи лекції та завершити виконання завдань, що були зазначені в Робочій програмі навчальної дисципліни.

2 бали нараховуються студентам, які в повному обсязі самостійно і творчо опрацювали всі питання лекції і вільно володіють її змістом.

1 бал нараховується студентам, які опрацювали лише окремі питання лекції і не достатньо вільно володіють її змістом.

Підготовка творчих завдань(есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе - це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми,питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкритирізні точки зору на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2 бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положеннякожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

Ведення конспекту першоджерел:

2 бали отримують студенти, які опрацювали всю необхідну обов'язкову літературу,засвоїли її основні теоретичні положення, вміють їх пояснити і розтлумачити.

1 бал отримують студенти, котрі опрацювали не всю необхідну літературу, не завжди розуміють її вихідні теоретичні положення, поверхово їх пояснюють.

Критерії підсумкового контролю

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **A**. При цьому оцінку – 100 балів (за шкалоюЧНУ ім. Ю.Федьковича), як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочоюпрограмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускаютьпомилки, ставлять оцінку **D**;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль,а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **50 балів** та підсумкового модуль – контролю (екзамен) – **50 балів,** за **100-бальною університетською шкалою.**

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)																	Кількість балів (екзаменаційна робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2									50	100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7		Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	Т14	Т15	Т16		
3	3	5	4	4	3	3		3	3	3	3	3	3	2	2	3		

Т1, Т2 ... Т16 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Європейський Союз: міжнародна організація, державне утворення наднаціональне утворення?
2. Характерні ознаки Європейського Союзу
3. Членство в Європейському Союзі
4. Історичні передумови утворення Європейського Союзу
5. Історія становлення та сучасний етап в історії Європейського Союзу
6. Загальні принципи побудови і функціонування інституційної структури ЄС
7. Основні інституції ЄС

8. Європейський Парламент
9. Європейська Рада
10. Рада ЄС
11. Європейська Комісія
12. Судова система ЄС
13. Основні фінансові інституції ЄС
14. Європейський центральний банк
15. Рахункова палата
16. Економічний і соціальний комітет ЄС
17. Комітет регіонів ЄС
18. Правова природа та зміст права ЄС
19. Кваліфікаційні характеристики права ЄС
20. Система права ЄС
21. Установчі документи, як основоположні джерела права Європейського союзу
22. Вторинне право ЄС: поняття та джерела
23. Акти інституційних органів ЄС як джерела права Європейського союзу
24. Судові рішення як джерела права Європейського союзу
25. Міжнародні договори як джерела права Європейського союзу
26. Європейська система захисту прав людини
27. Права людини в правовій системі ЄС
28. Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Хартії ЄС про основні права
29. Спільна торгівельна політика та торгівельне право ЄС
30. Принцип вільного руху товарів в праві ЄС
31. Вільне пересування осіб у ЄС
32. Свобода надання та отримання послуг в рамках спільного ринку ЄС
33. Свобода руху капіталів та платежів в рамках спільного ринку ЄС
34. Поняття та особливості побудови бюджету ЄС, система власних коштів ЄС
35. Правові джерела бюджетного регулювання в ЄС
36. Доходи бюджету Європейського Союзу
37. Видатки бюджету Європейського Союзу
38. Бюджетний процес Європейського Союзу
39. Виконання бюджету Європейського Союзу
40. Правове регулювання податкової політики Європейського Союзу
41. Джерела податкового права Європейського Союзу
42. Основні види податків Європейського Союзу
43. Уникнення подвійного оподаткування
44. Співвідношення наднаціонального та національного рівнів у податковому праві Європейського Союзу
45. Поняття та генезис митного права Європейського Союзу
46. Джерела митного права Європейського Союзу
47. Митний союз
48. Митна територія
49. Основні принципи тарифного та нетарифного регулювання
50. Єдиний митний тариф

51. Визначення країни походження товарів
52. Визначення митної вартості
53. Митні процедури
54. Співробітництво між митними адміністраціями держав-членів
55. Поняття та правові основи антимонопольної політики та права конкуренції ЄС
56. Правове регулювання конкуренції суб'єктів господарювання ЄС
57. Правила конкуренції застосовні до держав-членів ЄС
58. Режими антиконкурентних угод між суб'єктами підприємницької діяльності у праві ЄС
59. Правове регулювання картельної практики в ЄС
60. Правове регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, що посідають домінуюче становище на внутрішньому ринку ЄС
61. Правове регулювання концентрації суб'єктів підприємницької діяльності на внутрішньому ринку ЄС Міжнародно-правова співпраця України з ЄС у сфері регулювання відносин конкуренції
62. Політика Європейського союзу стосовно транскордонного співробітництва держав-членів
63. Шенгенського acquis Європейського союзу і транскордонне співробітництво держав-членів ЄС
64. Спільна візова політика Європейського союзу в межах Шенгенського простору
65. Співробітництво держав Шенгенського простору у сфері спільної імміграційної політики
66. Співробітництво судових і правоохоронних органів держав Шенгенського простору
67. Співробітництво України та держав Шенгенського простору
68. Становлення та поняття простору свободи, безпеки та юстиції в рамках Європейського союзу
69. Правове регулювання простору свободи Європейського союзу
70. Правові засади простору безпеки Європейського союзу
71. Заснування та розвиток простору юстиції в рамках Європейського союзу
72. Міжнародно-правові основи зовнішнього виміру простору свободи, безпеки та юстиції
73. Виникнення та розвиток поліцейської системи та поліцейського права в країнах ЄС
74. Поліцейське право як галузь права ЄС
75. Джерела та зміст поліцейського права ЄС
76. Організація поліційної співпраці
77. Загальні положення кримінального права ЄС
78. Політика ЄС щодо окремих видів злочинів
79. Співробітництво у кримінальних справах
80. Судове співробітництво у кримінальних справах
81. Взаємна правова допомога
82. Багатосторонні ініціативи європейської політики сусідства та «східного партнерства»
83. Угода про асоціацію України та ЄС

84. Євроінтеграційне законодавство України

Зарахування результатів неформальної освіти

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти - https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity

Індивідуальна траєкторія здобувача вищої освіти у процесі вивченні навчальної дисципліни також реалізується через участь у неформальній/інформальній освіті.

Додатково 3 бали здобувач може отримати за проходження онлайн-курсу на освітній
платформі Prometheus, зокрема наступного:
Захист прав людей з інвалідністю
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:FFR+PRPD101+2020_T1

Рекомендована література

ОСНОВНА:

1. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу. Навч. посібник. К.: К.І.С., 2004.
2. TOMÁŠEK, M., ŠMEJKAL, V. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024, 1780 с
3. Європейське право: Право Європейського Союзу: підручн. У трьох кн. за заг. ред. В.І. Муравйова. К.: Ін Юре, 2015. Кн. перша. Інституційне право Європейського Союзу В.І. Муравйов, О.М. Шпакович, О.М. Лисенко, О.В. Святун. К.: Ін Юре, 2015. 312с.; Кн. друга: Матеріальне право Європейського Союзу В.І. Муравйов, К.В. Смирнова, І.В. Влялько та ін. К.: Ін Юре, 2015. 456с.; Кн. третя: Право зовнішніх зносин Європейського Союзу В.І. Муравйов, М.М. Микієвич, І.Г. Білас та ін. К.: Ін Юре, 2015. 408с.
4. Європейське право: Право Європейського союзу: підручник за заг. ред. В. І. Муравйова. К.: Ін Юре, 2015. Кн. четверта: Матеріальне право Європейського союзу В. І. Муравйов (голова авт. кол.), С. Д. Білоцький, О. О. Гріненко, М. О. Медведєва [та ін.]. К.: Ін Юре, 2016. 400 с.
5. Право Європейського Союзу: підручн. За ред. Вишнякова. Одесса: Фенікс, 2013. 883с.
6. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р. А. Петрова. Харків: Право, 2024. – 488 с.
7. Catherine Barnard, Steve Peers European Union Law. Oxford University Press, 2014р. 928р.

8. Craig P., Gráinne de Búrca EU Law: Text, Cases, and Materials UK Version (7th edn), Oxford University Press, 2020, 1440p.

Додаткова:

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу 2010С 8301URL: www.minjust.gov.uafile23491.PDF
2. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union Official Journal of the European Union. establishing the European Community Official Journal of the European Union. 2007, C 306. P. 1.
3. Нормативні акти та угоди Україна ЄС URL: http:ukraineeu.mfa.gov.ua.ua.ukraine.eu.relations

Інформаційні ресурси

1. Довідник з євроінтеграції URL:http://eu-directory.ea-ua.info
2. Веб-портал Europa (Європа) URL: http://europa.eu.int
3. Представництво України при Європейському Союзі URL: http://ukraine-eu.mfa.gov.ua
4. Представництво Європейської Комісії в Україні URL: http://www.delukr.cec.eu.int
5. Інтернет-глосарій термінів ЄС URL: http://www.euabc.com
6. Віртуальна бібліотека з європейської інтеграції URL: http://www.eurolib.kiev.ua/ua/
7. Глосарій термінів Європейського Союзу URL: http://www.europa.dovidka.com.ua
8. Європейський простір URL: http://eu.prostir.ua
9. Представництво України при ЄС: URL:http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/
10. Державний департамент з питань адаптації законодавства Міністерства юстиції України: URL: http://www.sdla.gov.ua/
11. Українська Асоціація Європейських Студій: URL: http://www.europa.org.ua/
12. Європейський університетський інститут: URL:http://www.iue.it/
13. Інститут Т.М.С. Ассера: URL: http://www.asser.nl/
14. Центр міжнародного та європейського права Донецького національного університету: URL: http://www.donnu.edu.ua/faculties.asp
15. Кафедра порівняльного та європейського права Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка: http://www.iir.kiev.ua/ppep.html
16. Кафедра європейського права ЛНУ ім. Івана Франка: http://www.lnu.edu.ua/faculty/intrel/kep.htm
17. Кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства Одеської національної юридичної академії: http://onua.edu.ua/odessa/rus/ depart25_l.htm; www.eurolaw.org.ua.
18. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua
19. Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть оригінальним дослідженням чи міркуванням й об'єктивно оцінені викладачем.

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Політикою використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/.

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.